

Kineserne kom!

Her præsenteres ti højst nulevende og vidt forskellige kinesiske digtere, der nyligt har besøgt Danmark

Af Anne Wedell-Wedellsborg

Poesifestival

Under overskriften "Kineserne kommer!" afholdtes, hen over en uges tid i det tidlige forår 2004, en stor Dansk-Kinesisk Poesifestival. Ti kinesiske digtere rejste til Danmark og mødtes med danske digterkolleger som Inger Christensen, Henrik Nordbrandt, Peter Laugesen, Søren Ulrik Thomsen og yngre forfattere som Nikolaj Stockholm og Janus Kodahl. Blandt de kinesiske deltagere var ligeledes både veletablerede og helt unge digtere, både digtere bosat i Kina, og digtere der i dag lever i den vestlige verden.

Initiativet til festivalen udgik fra Aarhus Universitet, men arrangementerne bredte sig også til København, Humlebæk og Viborg.¹ Festivalen indbefattede store oversættelsesprojekter fra kinesisk til dansk og fra dansk til kinesisk, publikationer, oplæsninger, et internationalt forskersymposium, panelseminar, website, plakater, radio og TV – og ikke at forglemme – dybsindige snakke og højtflyvende samtaler på byernes cafeer til langt ud på natten. Centralt i hele foretagendet var store særdeles velbesøgte oplæsninger, hvor de kinesiske digtere læste både egne og deres danske kollegers værker i kinesisk oversættelse, og danske digtere gjorde det omvendte. I København i Kunstkademiets festsal, i Aarhus på Aros – og derudover mindre arrangementer på Louisiana, Kafcafeen, Under Masken, og Musikcafeen.

Klassisk og moderne

Men hvad er det så med den kinesiske poesi, er den noget særligt? Bare udtrykket "kinesisk poesi" klinger smukt og skaber associationer til noget på én gang eksotisk og velkendt. Kina er som bekendt en ældgammel kultur med mange ædle traditioner, og en af de længste og markanteste knytter sig netop til den poetiske genre. Poesien havde en central placering i den klassiske civilisation, helt tilbage fra ca. 500 f.v.t., hvor filosofen Kongfuzi anbefalede den store antologi *Digtene's bog* som opbyggelig læsning. Færdighed i poetisk komposition var et af kravene i det eksamenssystem, hvorigennem de kejserlige embedsmænd rekrutteredes, helt op til begyndelsen af 1900 tallet. For mange i vesten står Tang poesien, dvs. digte skrevet under det storslåede Tang-dynasti (618-907) som indbegrebet af kinesisk

kultur og forfinelse. Digternavne fra for mere end tusind år siden, som Li Bai (Li Bo eller Li Taipo) og Du Fu (Tu Fu) er kendt og skattet i vores del af verden gennem talrige oversættelser og udgivelser, også på dansk.

Med al sin skønhed, naturbeskrivelse og lovprisning af venskab og forkrænkelighed, var poesien i det klassiske Kina aldrig noget, der betragtedes som adskilt fra samfundet. Litteraturens værdi lå nemlig i dens evne til at formidle *Dao*, egl. Vejen, det princip, der ligger bag altings orden, naturens, samfundets, familiens. Den af denne tanke afledte, traditionelle sammenfletning af litteratur og politik, som fra styrets side har været hævedet med forskellig styrke i historiens løb, nåede et absurd højdepunkt under Mao Zedong (der selv skrev digte i klassisk stil), hvor al kunst blev underlagt streng ideologisk kontrol.

Men jo stærkere den politiske ensretning i Mao-perioden, jo mere mangfoldig synes litteraturen at være blevet i løbet af de sidste 25 år. Og det var kunstnere, der hver for sig har del i denne bemærkelsesværdige udvikling og variation, som besøgte Danmark i forbindelse med Dansk-Kinesisk Poesifestival. De er på én gang efterkommere af den stolte klassiske lyriktradition, oprørere mod ethvert politisk dogme og moderne digtere med global bevidsthed. Det gælder for poesien, som for det meste af skønlitteraturen i Kina i dag, at den befinder sig i en situation, hvor den på den ene side kan udfolde sig med større kunstnerisk frihed end nogensinde før under Folkerepublikken, på den anden side ikke længere tillægges samme samfundsmæssige betydning som tidligere. I det følgende vil jeg præsentere alle de ti kinesiske digtere der medvirkede, og give et eksempel på deres værk. Derved tegnes forhåbentlig samtidig et billede af spændvidden og dynamikken på den litterære scene i Kina i de seneste år.

Bei Dao (f. 1949) regnes for ny kinesisk poesis "grand old man". Som redaktør for det første privatproducerede litteraturtidsskrift i folkerepublikkens historie, *Jintian (I dag)*, 1978-80, er Bei Dao en central skikkelse i den litterære fornyelse efter Maos død. Som roman- og novelleforfatter, men først og fremmest som digter, blev han en markant og samlende skikkelse blandt den generation af unge, der i kølvandet på kulturrevolutionen gjorde oprør mod individets undertrykkelse og opfattelsen af litteraturen som et redskab for partiets politik. Deres digte, som med

北

島

¹ Festivalens initiativtager og hovedarrangør var Sidse Laugesen, der skriver magisterkonferens. Medarrangør var lektor Marianne Ping Huang og undertegnede. Man kan læse digte af de besøgende kinesiske digtere i antologien *Nye Kinesiske Digte*, Arena, 2004 og artikler og præsentationer i festivalens katalog Laugesen, S., Wedell-Wedellsborg, A. (red. 2004): *Kineserne kommer!* Østasiatisk Afdeling.

modernistisk formsprog og original metaforik virkede fremmedartede og uforståelige for mange læsere, blev kendt som "dunkle digte". Bei Dao var fra starten af sin karriere politisk kontroversiel, og ofte på kant med myndighederne. Efter 1989 blev han tvunget til at bosætte sig i vesten, og i årene 1990-91 underviste han på Aarhus Universitet, inden han slog sig ned i USA. Her er han fortsat en kernefigur i den kinesisk-sprogede litteraturverden, idet tidsskriftet *Jintian* nu udkommer som eksiltidsskrift med bidrag fra kinesiske forfattere overalt i verden, heriblandt ikke mindst fra Kina.

Bei Daos poesi har altid været stærkt personlig og båret af hans tro på enkeltindividet, øjeblikket og poesens kraft. Hans digte er først og fremmest karakteriseret ved en stærk brug af billeder og uventede modstillinger. Mens hans tidlige produktion rummer selvbevidst trods og melankolsk naturlyrik er hans værk i de senere år blevet stadig skarpere, på én gang mindre let tilgængelig og mere vidtfavnende, fra det satiriske til det surrealistiske eller det rastløst identitetssøgende.

På vej hjem

På vej hjem, da falske håb
sugede røgen ind
løb min vej parallelt
med musens privatliv

fortiden gør mig urolig
den er en lynende stemmegaffel
på lur efter skjulte instrumenter
i glemte hænder

men presset dette øjeblik
kommer fra et dybere blå
rundt om hjørnet undersøger jeg
himlens bog og havets trykkeri

jeg ser mig selv på vej hjem
tværs gennem nattens legetøj
hvor lyset ender
mødes vinglas og skrig

(oversat af Anne Wedell-Wedellsborg)

杨

炼

Yang Lian (f. 1955) var som Bei Dao med i det tidlige digteriske gennembrud efter Maos død og også en del af kredsen omkring *Jintian* og den dunkle poesi. Han var tidligt optaget af at kombinere en inspiration fra vestlig modernisme med sin store interesse for den kinesiske tradition. Yang Lian er en meget produktiv forfatter, der også har udgivet lange digt suiter. Selv om også Yang Lian har valgt at leve det meste af tiden uden for Kina, betragtes han ikke som så kontroversiel som Bei Dao og har frit kunnet rejse frem og tilbage mellem Kina og Vesten. Han er således både fysisk og kunstnerisk præget af en evig

pendlen mellem øst og vest, et dilemma, der for Yang Lian er blevet selve kernen i hans kreativitet. Som Bei Dao mener han, at eksilet har skærpet hans sans for det kinesiske sprog, men det betyder ikke, at der eksisterer en særlig kategori: eksillitteratur. "Et digt er ikke andet end et forsøg på at overskride sprogets grænser, og digteren er blot én, der kravler over muren, én der altid forsøget at komme over den Berlinmur, fortidens mesterværker udgør."

Moder

Når jeg ser dit ansigt i drømme vokser du frem igen
samsara et skrøbeligt træ af kød
der for længst burde hænge tungt fyldt af frugt

når du har bare fødder på stranden
kravler snehvide korn af salt op mod skuldre fra svulne
fødder
som da du krøb ind i en morgens tunnel
og skoene stod udenfor døren
vendt som et par døde ører mod de forældreløses råb

døden er vores nye hjem
under hvert års kerter kan alle døde forvandles til kvinder
de skifter tøj i det andet rum
som da jeg var barn ser du ikke undertøjets mønster
forlader du mig forlader du verdens skam

men jeg bliver ført ind i denne drøm på besøg hos en sygdom
skrevet klodset af med menneskeblod på en skolebænk
det er dig der er syg du står på den plet hvor du døde
lad mig følge efter indhente din alder

jeg er skilt fra dig af en glasvæg som en dråbe indtørret mælk
i dit blik ser jeg mig selv skifte skikkelse
efter et regnskyl er alle kroppe et andet sted
du står hele tiden der
men jeg dør længere væk hele tiden på den skrumpende afstand
for at kunne mødes med dig i en drøm eller på den yderste dag

(oversat af Peter Laugesen)

翟
永
明

Zhai Yongming (f. 1955) er en af Kinas kendteste kvindelige lyrikere. Hun er bosat i Chengdu i Sichuan-provinsen i Sydvestkina. Hun fik et kæmpe gennembrud i midt-1980'erne med sin digtcyklus *Kvinde*, som først havde cirkuleret rundt i hjemprovinsen i fotokopi. Med publicering i Kinas fornemste poesitidskrift blev Zhai Yongming landskendt og gav startskuddet til en endnu pågående debat om begrebet kvindepoesi. Hendes åbne, sensuelle og drømmeagtige poesi med stærke selvbiografiske islæt, blev til stor inspiration for mange andre kvindelige lyrikere. Selv har hun i forhold til sit tidlige forfatterskab erkendt en stærk gæld til den amerikanske forfatter Sylvia Plath. I

de senere år er hendes digte blevet mere objektivt beskrivende, nogle med samfundskritisk brod, som f.eks. digtet "Hjemstavn", der handler om fattige bønder i Henan-provinsen som supplerede deres indkomst ved at sælge blod, hvilket resulterede i spredning af HIV/aids.

Hjemstavn

Min ven siger
er hjemstavnen Hebei
sidder man på hug og spiser
er hjemstavnen Henan
må man ud og tigge mad

min hjemstavn er Henan
hele kroppen er klistret til med hirse
ud over høsten er der også andre skarpheder
der snit for snit skærer gennem den ru hud
når oversvømmelserne topper
er det ikke som når aktiekurserne topper
og folk bliver vilde af glæde de har ingen mirakuløs værdi

hjemstavnen er en substitut
den står for alverden der nærmer sig mig
den besidder en mægtig flod
og når floden tørrer ud
sørger alverden over den

ud over kornfede arme
kommer også armenes myriader af små huller
myldrende frem
de ryster og skælver
under slagene fra jod og vat

ud af min hjemstavns hud siver
blodpletter blodstriber og anden blodagtig rædsel
der skræmmer mig selv og andre
verdens befolkning bliver svimmel ved synet af disse nålehuller
som man bliver svimmel ved synet af blod

(oversat af Aslak Christiansen og Margrethe Ellegaard Hansen)

于
坚

Yu Jian (f. 1954) er født og lever stadig i den sydkinesiske Yunnan-provins, langt fra Beijings litterære cirkler. Han betragtes af mange som hovedrepræsentanten for den såkaldt "jordnære poesi", en poesi der vender sig mod den, efter nogles mening, højtravende og selvhøjtidelige stil i den "dunkle poesi", som dominerede i årene efter Maos død. Yu Jian skriver en, efter eget udsagn, "metaforfri" poesi, dvs. en poesi der går direkte i kødet på sproget, uden fortænkte mellemlid og udspekulerede billeder. Det kan være øjeblikksindtryk af næsten zen-buddhistisk karakter, eller lange, delvist faktuelle og detaljemættede tekster af næsten rytmisk karakter. Yu Jian vil et hverdagssprog, der er klart og ligetil, rensat for de dynger af betydnings-

og udsmykning, der med tiden har hobet sig op, og som skygger for det egentlige. Poesi skal være menneskets umiddelbare kontakt til verden, ikke et skønmaleri.

129

Bag templet på bjerget efterår
fortalte munken mig var der en kilde
forudindtaget så jeg den for mig
klar som et spejl

men så opdagede jeg
at nedfaldne blade allerede
havde dækket det til

(oversat af Susanne Posborg)

西

川

Xi Chuan (f.1963) er på sin vis Yu Jians modsætning, med sine mange referencer til både den klassiske kinesiske litteratur og til den vestlige litteratur. Han er uddannet på Beijing Universitet og underviser i dag på Kunstakademiet i Beijing. Han er særdeles velbevandret i begge kulturer, ja i verdenskultur, og trækker ubesværet på sin viden, når han skriver sine digte, prosadigte eller tekststykker af næsten aforistisk karakter. En intellektuel og selvbevidst digter, der ikke går af vejen for at blotte den tvivl og de paradokser, der præger individet i kommerialiseringens og moderniseringens Kina. Han er desuden en aktiv skribent på flere felter, dramatiker og forsker. Xi Chuan betragtes af mange som Kinas bedste digter i dag, en position som også afspejles i, at han i 2002 modtog Kinas fornemste litterære pris, *Lu Xun prisen*.

Ørnens tale (uddrag)

Om tænkning som både er skadelig og skræmmende

- 1) Jeg har hørt om en landsby, hvor sygdom har fået alle menneskers hjerner til at rådne op. Landsbyens leder har som den eneste kun mistet halvdelen af sin hjerne. Derfor kommer folk ofte løbende hjem til ham midt om natten. De hiver ham ud af sengen, imens de højlydt beordrer ham: "tænk over dette for mig!"
- 2) Ser du, tænkning er en byrde, der skader værdigheden.
- 3) Jeg har hørt om en dreng, som for at kunne hengive sig til sine tankespind gemte sig i jerngryder og fuglereder. Hans mor var overbevist om, at han ikke kunne hoppe ud af hendes hånd, men en dag forsvandt han fuldstændigt: da vidste end ikke han selv hvor han var, for slet ikke at tale om hans bekymrede mor.
- 4) Ser du, tænkning er i sandhed både skadelig og skræmmende
- 5) Alt hvad der kan kaldes dårlige vaner, fascinerer mennesket og skaber begær.
- 6) Min forfader sendte et memorandum til regenten, hvori han anbefalede, at man forbød al tænkning. Dette accepterede regenten med største glæde. Alligevel besluttede

han kort efter at udsætte realiseringen af dette forbud og forbød i stedet folk at være nøgne derhjemme.

- 7) Han tog fejl. Hvilket viser hans mangelfulde tænkning. Ingen tør længere føle sig sikker på, at når de skubber tænkningens dør op, er det en smuk kvinde og ikke en tiger, der kommer ud. Ingen tør føle sig sikker på, om den smukke kvinde skulle finde på at brøle, eller om tigreren skulle vise ømhed.

(oversat af Lene Sønderby Bech)

沈
浩
波

Shen Haobo (f. 1976) tilhører den helt unge generation af kinesiske digtere, som gerne ser sig selv som fandenvoldsk opposition til de etablerede berømtheder. Han er både produktiv og provokerende, jordnær på en opsigtsvækkende facon med sin brug af slang og mangel på omsvøb i beskrivelsen af kroppens funktioner. Shen Haobo er blandt de mest profilerede medlemmer af den kunstnergruppe, som kalder sig *Underkroppen*. Navnet hentyder ikke kun til et fokus på det seksuelle, som længe var et tabubelagt område i det kinesiske samfundsliv, men også til livet på storby-

ens underside, hvor de mørkere aspekter af moderniseringen træder stadig mere frem. Der er lige dele kynisme og samfundssind, løsluppenhed og social kritik i de bedste af hans digte.

Kragerede

Det er skumringens Beijing
Beijing spiser lynstegte nyrer i smug
Beijing har kæften fuld af falske tænder

det er skumringens Beijing
Beijing klokken syv
selv støtteskinen til ryggen piller den af
nu er den det opsvulmede Beijing, det krybende Beijing

i dette nu er vores bus
i færd med at kravle i det kravlende Beijing
Beijing spærrer ikke igen sine øjne op
--- den har gnedet sønnen ud i horisonten
vi er som sat uden for byen
og bussen ligner mest de i Nordkinas vidder allesteds synlige
i rummet isolerede kragereder –
proppet med kragesorte iskolde passagerer

blandt bussens moslende krager
er billetdamen uden tvivl sortest og fedest af alle
som en klodset nål presser hun sig ind i knogleleddenes dybe
sammenføjninger
strækker hele tiden hånden frem, tjekker hver dinglede lille
penis

det øjeblik føler jeg skammen
da hendes slappe balder i forbifarten klistrer sig til mine lår
som er jeg ved at sluge en kæmpe klump fedt

(oversat af Thomas Westh og Mikkel Bunkenborg)

Yin Lichuan (f. 1973) er en ung, smuk, velbegavet kvinde, uddannet på Beijing Universitet, med filmstudier i Frankrig i bagagen. Som Shen Haobo er hun medlem af *Underkroppen*, og som han blev hun først kendt gennem sine publikationer på nettet, hvor hun stadig er en flittig skribent. Hun udstråler en sund dekadence, har skrevet en roman og mange noveller, er gift med en kendt musiker, og er en fremragende oplæser af egne værker, hvilket har gjort hende meget efterspurgt til de natlige oplæsningsseancer rundt omkring på Beijings cafeer.

Pensionerede arbejder Zhang

Han åbner øjnene, i loftet
sidder et søm, han ser på det i ti minutter
så snart han åbner øjnene, ser han i loftet, sømmet
det har været der i mere end ti år
for mere end ti år siden, var sømmet i loftet
ikke i hans øje
så snart han åbnede øjnene dengang gik han på arbejde, nej,
først gik han på wc

nu går han ikke på arbejde, bekymrer sig ikke om at komme
på wc, når han vågner
stirrer han ind i sømmet. Sømmet falder ned, falder ned i hans
venstre øje
venstre øje går itu, så det ikke ser sømmet. Højre øje er ikke itu
men ser heller ikke sømmet. For i loftet er ikke længere et søm

i loftet er et hul, ligesom der i hans venstre øje
er et hul. Så hullet i loftet
må han bruge højre øje til at se. Han vil gerne kigge på det
længe
før vækkeuret endelig ringer, daggryet er netop ved at blive
dag

(oversat af Josefine Hjejle og Camilla Stendevad Christensen)

盛
兴

盛
兴

Sheng Xing (f. 1978) var den yngste festivaldeltager, og ligeledes knyttet til *Underkroppen*. Han kommer fra Shandong-provinsen i det centrale Kina, er digter på deltid og først og fremmest på nettet. Sheng Xings digte er ikke så udfordrende og frække som Shen Haobos, men stærke, enkle og alvorlige, ofte med udgangspunkt i dagligdags hændelser og iagttagelser, der i digtets univers får en ny betydning.

Svaner har ingen øjne

Endelig døde en svane
endelig kan man se den lagt frem på offentlig vej
endelig omringet og begloet af larmende mennesker

"er det en svane ?
hvordan kan den være grimmere end en and ?
vingen er bare et gammelt lagen
og fjerene er klistret ind i kålblade
svanekød smager sikkert ganske forfærdeligt "
"Nej, det er ikke en svane
det kan ikke være en svane"

"se dét er en svane"
 alle ser mod en drømmeagtigt azurblå himmel
 svaner er nu igen smukke som i en drøm
 den døde svane er glemt
 den er mere skrald end en and

jeg ved faktisk godt hvordan svaner ser ud
 svaner har ingen øjne
 har nogen måske set en svane i øjnene?
 de glør sig fortabte i beundring
 og kniber øjnene sammen til de forsvinder
 tilbage er kun en vinge på jorden

langt borte svæver en fjer
 blødt hen over himlen

(oversat af Signe Overgaard og Mai Bach Tang)

Jun Feng (f. 1965) der også kalder sig Jimbut, har faktisk slået sig ned i Danmark, hvor han har taget universitetseksamen i filosofi, publiceret en selvbiografisk roman og oversat Søren Kierkegaard til kinesisk. Han kom hertil i 1992 efter en omtumlet tilværelse først som vild poet i Shanghai, hvor han på et tidspunkt kom i myndighedernes søgelys, derefter blev han buddhistmunk og senere fængslet i Laos. Jun Feng skriver nu både på dansk og på kinesisk, rejser ofte til Kina og er meget aktiv på kinesiske

netsider. I 2003 modtog han det svenske PEN-centers store Tucholsky-pris.

Et digt fra Xishuangbanna i det sydlige Kina

Jeg lader mig selv stå tilbage ved siden af solen
 mennesker er altid på vagt overfor hinanden
 hvor er jeg dog tåbelig når jeg lever

jeg vil faktisk gerne være en elskelig tåbe
 og give jer et helt livs solskin
 hvor er I dog på vagt når I lever
 som om mennesker spiste mennesker

det er så fredeligt når man er død

vi hviler os alle sammen
 elsker hinanden stille og roligt. Alle elskelige tåber er gået
 også jeg er en elskelig tåbe

hvor er der klart og lyst på jorden

(oversat af Jun Feng selv)

Ouyang Yu (f. 1955) har ligeledes vendt Kina ryggen som fast opholdssted. Han er i dag australsk statsborger og forholder sig i de fleste af sin tekster skarpt, ja ofte vredt til eksilsituationen og til sin identitet som kineser i spændingsfeltet mellem forskellige kulturer. Han skriver både på engelsk og kinesisk. Ouyang Yu er redaktør for tidsskriftet *Otherland*, som bl.a. har gjort en stor indsats for at introducere kinesisk poesi i engelsk oversættelse. "Illegale immigranter" kalder han disse kinesiske

digte udgivet i Australien. Ouyang Yus egen poesi er altid engageret eller indigneret, men også fuld af humor og musikalitet.

23

At være navnløs
 at være uden stat
 at være fri
 så fri som friheden selv
 at kunne tage afstand fra ethvert ansvar der har med nationalitet at gøre
 at blive overladt helt til sig selv for at leve det ud
 at være opmærksom på alle de ting der er forgæves
 som et enormt dyrt fly der falder ned og bliver smadret
 at være uden ord i dage dage dage
 at være uden nogen der kan så meget som bare beskrives
 som at kunne slutte en telefonforbindelse
 og være uden død mens man lever en død
 at høre den tørre aprilvinds raslen og tænke på noget
 der skete et sted før nu
 at være ude af stand til at skrive noget som helst af angst for at udtømme erindringen
 at føle det er umuligt at krydse en grænse der er tynd som en hud
 at se med et selvlært øje mod subtiliteter der ikke kan udsiges
 på den ældgamle klippe der blokerer vejen til evigheden
 at krydse gennem århundreders alienation og ydmyghed
 for at blive en helt tredje
 dimension

(oversat af Peter Laugesen)

Anne Wedell er professor i kinesisk litteratur ved Aarhus Universitet